

Illegale handel in nicotineproducten

September 2026

Kernpunten

- Voor een effectief beleid is het belangrijk illegale handel in nicotineproducten onafhankelijk van de tabaksindustrie te onderzoeken en te monitoren. Het is daarbij een uitdaging om de omvang van de illegale handel in tabaks- en nicotineproducten in kaart te brengen. Dit komt onder andere door de complexiteit van handelsketens en de grote verschillen tussen landen.
- Track-and-trace-systemen zijn monitoringssystemen waarmee nicotineproducten vanaf de fabriek tot aan de winkel gevolgd worden. Deze systemen lijken effectief in het tegengaan van illegale handel. Zij zijn echter alleen effectief als ze volledig onafhankelijk zijn van de tabaksindustrie. Internationale gegevensuitwisseling is hierbij cruciaal. Illegale grensoverschrijdende handel kan enkel in internationaal verband effectief worden aangepakt.
- Het is belangrijk dat overheden investeren in toezicht en handhaving. Zij doen er goed aan om hierbij niet alleen illegale fysieke verkoopkanalen, maar ook illegale online verkoopkanalen aan te pakken. Verder is het belangrijk dat de kennis over nieuwe nicotineproducten bij handhavingsautoriteiten wordt vergroot.
- Beperk bij het bestrijden van illegale handel de contacten tussen de overheid en de tabaksindustrie tot dat wat strikt noodzakelijk is. Maak deze contacten volledig transparant en toets bestaande samenwerkingsafspraken kritisch aan Artikel 5.3 van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging. De tabaksindustrie is immers decennialang zelf actief betrokken geweest bij sigarettensmokkel. Daarnaast probeert zij invloed uit te oefenen op de maatregelen tegen de illegale handel. Zij gebruikt ook de dreiging van illegale handel als argument tegen verdere beleidsmaatregelen.
- Deze factsheet gaat over de illegale handel in alle soorten nicotineproducten. Het meeste onderzoek is gedaan naar de illegale handel in tabaksproducten (zoals sigaretten en shag). Naar de illegale handel in andere nicotineproducten, zoals e-sigaretten (vapes) en nicotinezakjes, is veel minder onderzoek gedaan.

Deze factsheet

Wat is illegale handel?

Smokkel en illegale handel van nicotineproducten bestaan waarschijnlijk al vanaf het moment dat tabak in de loop van de zestiende eeuw als handelswaar op de westerse markt zijn intrede deed. Echter, de aard van deze handel is gedurende de laatste decennia flink veranderd. Begin jaren negentig nam illegale handel vooral de vorm aan van *grootschalige smokkel* van sigaretten. Hierbij werden merksigaretten in grote partijen, via containers, legaal en zonder het afdragen van accijns geëxporteerd naar landen waar er geen afzetmarkt voor was. In dat proces raakten deze partijen onverklaarbaar 'zoek' en verdwenen van de radar. Zij doken daarna weer illegaal op de smokkelmarkt op. Dit was bijvoorbeeld het geval in voormalige communistische landen in Oost-Europa, waar de tabaksindustrie op deze manier de 'nieuwe' markt wilde openbreken.^{1,2} Het op deze manier illegaal overschrijden van grenzen tussen landen of rechtsgebieden is een belangrijk kenmerk van smokkel. Illegale handel is echter meer dan alleen smokkel.^{3,4}

De WHO definieert illegale handel als: 'Elke praktijk en elk gedrag dat bij wet verboden is en dat betrekking heeft op de productie, verzending, ontvangst, bezit, distributie, verkoop of aankoop, inclusief elke praktijk of elk gedrag dat bedoeld

is om dergelijke activiteiten te vergemakkelijken'.⁵ Zo speelt tegenwoordig ook de *illegale productie* van tabaksproducten een grote rol in de illegale handel.^{3,4} Het gaat dan om merksigaretten ('echt', of in het Engels '*contraband*') of namaaksigaretten ('nep', of in het Engels '*counterfeit*') die gemaakt worden om ze zonder afdracht van accijns (en invoerrechten) op de binnenlandse markt te verkopen. Of om ze een ander land binnen te smokkelen.⁶ Tabel 1 laat zien wat de verschillende kenmerken zijn van smokkel- en namaaksigaretten.

Naast smokkelsigaretten en namaaksigaretten bestaan er ook nog de zogenaamde '*illicit whites*' of '*cheap whites*'.^{3,4} Dit zijn merken die geen legale markt hebben en die (legaal) in het ene land worden geproduceerd en zonder afdracht van belasting naar een ander land worden gesmokkeld. Tabel 2 geeft een overzicht van de voornaamste termen en definities ten aanzien van illegale tabakshandel.

Deze factsheet gaat niet over legale activiteiten om minder of geen belasting (accijns) te betalen, maar over belastingontduiking via illegale handel van tabaks- en nicotineproducten.

Tabel 1: Verschillen tussen smokkel- en namaaksigaretten

Kenmerk	Smokkelsigaretten ('contraband')	Namaaksigaretten ('counterfeit')
Oorsprong	Echte merken, gestolen/gesmokkeld	Namaak/illegale fabriek
Authenticiteit	Echt	Nep/replica
Verpakking	Authentiek	Nagemaakt (vaak met fouten)
Betaalde belastingen	Nee	Nee

Tabel 2: Begrippen en definities met betrekking tot illegale tabakshandel

Begrip	Definitie
Belastingontwijking	Legale activiteiten om minder of geen belasting te betalen.
Belastingontduiking	Illegale activiteiten om minder of geen belasting te betalen.
Smokkel	De illegale handel in producten over de grens.
Illegale handel (definitie WHO)	Elke praktijk of elk gedrag dat bij wet verboden is en dat betrekking heeft op de productie, verzending, ontvangst, bezit, distributie, verkoop of aankoop, inclusief elke praktijk of elk gedrag dat bedoeld is om dergelijke activiteiten te faciliteren.
Illegale productie	De productie van producten in strijd met de wet.
Namaakproductie	De productie van gefabriceerde producten die een handelsmerk dragen zonder de toestemming van de eigenaar van het handelsmerk.

Bron: Joossens & Raw, 2012⁴

De oorzaak van illegale handel

Net als bij legale handel speelt ook bij illegale handel het marktmechanisme van vraag en aanbod. Zo is illegale handel in nicotineproducten rendabel voor producenten, handelaren en consumenten.⁴ De consument - de roker of nicotinegebruiker - wordt aangetrokken door goedkopere of specifieke nicotineproducten die niet (meer) legaal verkrijgbaar zijn vanwege de Tabaks- en rookwarenwet. Vooral de lagere prijs lijkt sterk van invloed op de vraag. Een schatting in 2012 wees uit dat de prijs van illegale tabaksproducten 30 tot 50% lager ligt dan die van legale producten.⁴ Voor producenten en handelaren is de illegale markt aantrekkelijk vanwege de lage(re) productiekosten en mogelijke voordelen van belastingvrije verkoop. Met het doorsluizen van illegale tabaksproducten naar de illegale markt –waar de verkoop grotendeels belastingvrij is– worden accijnzen ontdoken, wat illegale handelaren flinke winstmarges oplevert. Joossens en Raw (2012) merken hierbij op dat de oplossing voor dit probleem niet ligt in het verlagen van de belastingtarieven, zoals vaak wordt bepleit door de tabaksindustrie.⁴ Naast de lagere prijs, biedt illegale handel ook de mogelijkheid om producten te verkopen die binnen een land niet verkocht mogen worden. Denk hierbij aan nicotinezakjes of e-sigaretten (vapes) met een andere smaak dan tabak, die in Nederland niet verkocht mogen worden.

Wat wel reële oplossingen voor de illegale handel in nicotineproducten zijn en wat de rol van de industrie in dit geheel is, beschrijven we in de hoofdstukken 'Maatregelen om illegale handel in nicotineproducten tegen te gaan' en 'De rol van de tabaksindustrie'.

Waarom is kennis over illegale handel belangrijk?

Het is belangrijk dat beleidsmakers, journalisten en andere partijen binnen tabaksontmoediging kennis hebben van de illegale handel van tabaks- en nicotineproducten. Het is allereerst belangrijk dat zij weten hoe illegale handel tabaksontmoedigende maatregelen kan ondermijnen. Verder is het belangrijk dat zij onjuistheden over illegale handel kunnen herkennen en weerleggen. Tegenstanders van tabaksontmoedigende maatregelen brengen namelijk bewust en onbewust zulke onjuistheden in het maatschappelijke debat. Deze factsheet heeft als doel de feiten van de fabels te scheiden.

Deze factsheet

In deze factsheet bespreken we de illegale handel in nicotineproducten. Dit is onder andere de smokkel van producten, maar ook de verkoop van producten die verboden zijn. Deze factsheet gaat echter niet over

legale activiteiten om minder of geen belasting (accijns) te betalen. Een voorbeeld van zo'n legale activiteit is het in het buitenland kopen van een kleine hoeveelheid nicotineproducten voor eigen gebruik. Dit soort *belastingontwijking* (geen *belastingontduiking*) is binnen enkele kaders toegestaan.

We bespreken in het eerste deel de *omvang van de illegale handel* wereldwijd en in Nederland. Schattingen zijn sterk afhankelijk van de gebruikte meetmethode. Elke meetmethode kent voor- en nadelen. In het tweede deel bespreken we welke *maatregelen om illegale handel in nicotineproducten tegen te gaan* overheden kunnen invoeren. We gaan onder andere in op de rol van samenwerking tussen landen en laten zien welke internationale wetgeving belangrijk is. Vervolgens bespreken we de *rol van de tabaksindustrie* zelf in het voortbestaan van de illegale handel van tabaksproducten. De tabaksindustrie neemt namelijk zelf soms ook deel aan illegale handel. Daarnaast gebruikt zij illegale handel als argument tegen tabaksontmoedigende maatregelen.

In het vierde en laatste deel bespreken we de *situatie in Nederland*. Ook in Nederland is er sprake van illegale handel in tabaks- en nicotineproducten. Tabaksfabrikanten proberen het beleid te beïnvloeden door te stellen dat tabaksontmoedigingsmaatregelen illegale handel in de hand zouden werken.

Hoe hebben we deze factsheet gemaakt?

We hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van internationale wetenschappelijke literatuur. Die hebben we aangevuld met grijze literatuur (zoals overheidsdocumenten en rapporten van onderzoeksinstituten). Om de rol van de tabaksindustrie te illustreren, hebben we ook documenten en websites van spelers binnen de tabakssector gebruikt.

Het meeste onderzoek is gedaan naar de illegale handel in tabaksproducten. Naar de illegale handel in andere nicotineproducten (zoals e-sigaretten en nicotinezakjes) is veel minder onderzoek gedaan. Hoewel deze factsheet zich focust op de illegale handel in alle nicotineproducten, zal het grootste deel gaan over de handel in tabaksproducten. Waar het relevant is, benoemen we expliciet het onderscheid.

Omvang van de illegale handel

In dit hoofdstuk bespreken we wat de omvang van illegale handel is en hoe deze gemeten wordt. Ook gaan we in op de verschillende meetmethoden om deze omvang te schatten.

Het meten van de omvang van de illegale handel van nicotineproducten is methodologisch complex. Onderzoek richt zich daarbij vooral op de illegale handel in sigaretten. In Nederland richt een deel van de illegale handel in nicotineproducten zich op het verkopen van producten die niet toegestaan zijn. Denk hierbij aan nicotinezakjes of e-sigaretten met een smaakje. Dit bespreken we in het laatste hoofdstuk.

- Een schatting van Joossens et al. laat zien dat de wereldwijde illegale sigarettenhandel in 2007 ongeveer 12% van de totale consumptie bedroeg. Daarbij was het aandeel lager in hoge-inkomenslanden (10%) dan in lage-inkomenslanden (17%).⁴
- Een recentere studie van Goodchild et al. (2022) schatte dat in de periode 2010–2018 ongeveer 11% van de totale sigarettenconsumptie illegaal was. Goodchild gebruikte voor deze schatting verschillende studies met verschillende methoden en datasets uit uiteenlopende landen. Desondanks suggereren de uitkomsten van deze studies dat de omvang van de illegale handel wereldwijd in deze periode relatief stabiel is gebleven.⁷
- Aanvullend hierop concludeerden Abdullah et al. in een recente studie uit 2025 dat in lage- en middeninkomenslanden 14% van de sigarettenpakjes illegaal is. Abdullah et al. gaven ook een schatting van het aandeel illegale handel in rookloze tabak in lage- en middeninkomenslanden: 87%.⁸ Dat is dus een veel groter aandeel dan het aandeel binnen de andere tabaksproducten. Mogelijk komt dit omdat hierbij alleen schattingen gebruikt werden uit slechts drie landen (India, Pakistan en Bangladesh).
- Wereldwijd werd de omvang van de tabaksmarkt in 2024 op ongeveer 1 biljoen dollar (857 miljard euro) geschat. De wereldwijde markt voor elektronische sigaretten werd in dat jaar geschat op 26 miljard dollar (22 miljard euro).⁹

Elke methode om illegale handel te meten heeft voordelen en beperkingen. Een uitdaging daarbij is ook dat studies niet altijd duidelijk beschrijven welke methode is gebruikt en welke beperkingen daarbij horen. Dat maakt een vergelijking tussen studies vaak moeilijk. In het kader bespreken we welke methoden onderzoekers gebruiken om de omvang van de illegale handel in nicotineproducten te meten. Drie punten spelen hierbij een rol:

1. Beperkte beschikbaarheid van handhavingsdata

Vanuit veiligheidsoverwegingen maken opsporings- en handhavingsinstanties doorgaans maar zeer beperkt informatie over hun activiteiten openbaar. Hierdoor is de beschikbare data vaak onvolledig.

2. Veranderende aard van illegale handel

De illegale handel is verschoven van grootschalige smokkel naar de lokale productie en distributie van illegale producten. Deze vormen van handel zijn minder zichtbaar in export- en importgegevens.

3. Verschillende definities van illegaal

Definities zijn niet consistent tussen studies. Verschillende landen hanteren verschillende definities van illegale handel.

Daarnaast is het belangrijk om rekening te houden met de belangen die verschillende partijen kunnen hebben bij het schatten van illegale handel. Schattingen van de tabaksindustrie vallen vaak hoger uit dan onafhankelijke schattingen (van bijvoorbeeld universiteiten).⁴ De tabaksindustrie heeft er belang bij om hogere percentages illegale handel te rapporteren. Met deze hogere percentages kunnen zij lobbyen tegen accijnsverhogingen en andere tabaksontmoedigende maatregelen. Aan de andere kant kunnen ook organisaties uit de volksgezondheidssector belang hebben bij juist lagere schattingen. Lagere schattingen zouden namelijk kunnen helpen het draagvlak voor strengere tabaksmaatregelen te vergroten.

Hoe wordt illegale handel gemeten?

Er bestaat geen gouden standaard voor het meten van de omvang van illegale handel in tabaksproducten. Daarom wordt vaak aanbevolen om meerdere meetmethoden te combineren. Door resultaten uit verschillende bronnen met elkaar te vergelijken, kun je een betrouwbaarder beeld krijgen van de omvang van illegale handel in nicotineproducten. Hieronder beschrijven we enkele veelgebruikte methoden.^{8,10}

- **Pakjesanalyse** (*Pack analysis*): Bij pakjesanalyse worden sigarettenpakjes onderzocht op kenmerken zoals accijnszegels, gezondheidswaarschuwingen en herkomstinformatie. Pakjes kunnen op verschillende manieren worden verzameld. Bij een **empty pack survey** worden weggegooides pakjes in de openbare ruimte verzameld, terwijl bij een **survey onder rokers** deelnemers worden gevraagd hun meest recent gekochte pakje te tonen. Illegale producten worden geïdentificeerd aan de hand van kenmerken zoals ontbrekende of onjuiste accijnszegels, niet-conforme gezondheidswaarschuwingen of afwijkende herkomst- en verkoopinformatie. Deze methode biedt een directe meting van illegale handel. Empty pack surveys zijn relatief eenvoudig en goedkoop uit te voeren, maar kunnen minder representatief zijn doordat niet alle rokers hun lege pakjes op dezelfde manier weggooiden. Hierdoor kunnen bepaalde groepen, zoals toeristen of jongeren, over- of ondervertegenwoordigd zijn. Surveys onder rokers leveren aanvullende informatie op over de gebruiker, aankooplocatie en aankoopprijs, maar respondenten kunnen illegale aankopen ook verzwijgen. Bij beide benaderingen blijft het lastig om met volledige zekerheid vast te stellen of een buitenlands pakje illegaal is ingevoerd of legaal over de grens is gekocht.
- **Verkoop-consumptieanalyse** (*Gap analysis*): hierbij wordt de omvang van de illegale handel op een indirecte manier berekend aan de hand van het verschil tussen de (geschatte) consumptie van tabaksproducten en de op afgedragen belasting gebaseerde verkoopcijfers. Het verschil tussen beide (de 'gap') wordt geïnterpreteerd als niet-geregistreerde consumptie, waaronder illegale handel en grensoverschrijdende aankopen. Legale grensaankopen worden binnen deze methode ook meegenomen in het verschil. Dit leidt tot een overschatting van de illegale handel. Deze methode is daarom vooral geschikt om een trendanalyse over tijd te doen. Dan kijk je niet zozeer naar het absolute aandeel illegale handel, maar naar verschillen over tijd.
- **Handelsverschilbenadering** (*Trade discrepancy approach*): De handelsverschilmethode maakt gebruik van internationale handelsstatistiek om de gerapporteerde tabaksexport naar een land te vergelijken met de gerapporteerde tabaksimport. Meer specifiek, door de gerapporteerde export van land A naar land (of regio) B te vergelijken met de gerapporteerde import naar land (of regio) B, bestaat het verschil tussen de officiële export en import grotendeels uit illegale handel. Deze methode werd vooral gebruikt om grootschalige internationale sigarettenmokkel in kaart te brengen.

Maatregelen om illegale handel in nicotineproducten tegen te gaan

In dit hoofdstuk bespreken we enkele factoren die van invloed zijn op de omvang van illegale handel van nicotineproducten. Vervolgens bespreken we strategieën om deze illegale handel tegen te gaan, zoals track-and-trace, unieke codes voor pakjes en stevige handhaving. Tot slot gaan we in op de rol van de tabaksindustrie en het belang van onafhankelijk beleid.

Illegale handel beperkt zich niet tot grootschalige smokkel of belastingontduiking via de reguliere toeleveringsketen. Nicotineproducten kunnen ook via minder zichtbare kanalen bij consumenten terechtkomen, bijvoorbeeld via sociale media, webshops, informele verkoopnetwerken, winkels die zich niet aan de regels houden en straatverkoop. Dit vraagt om een bredere aanpak, waarin niet alleen de herkomst van producten wordt gecontroleerd, maar ook de verkoopkanalen en manieren waarop consumenten worden bereikt.

Het terugdringen van illegale handel in nicotineproducten is complex en vraagt om een brede aanpak waarin verschillende overheidsdiensten samenwerken, zoals de douane, justitie en belastingautoriteiten. Om landen hierbij te ondersteunen, hebben de partijen van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging, internationaal bekend als de Framework Convention on Tobacco Control (FCTC),¹¹ het Protocol inzake de uitbanning van de illegale handel in tabaksproducten¹² (hierna: het Protocol) aangenomen. Dit juridisch bindende verdrag, sinds 2018 van kracht, bevat maatregelen zoals:

- een wereldwijd track-and-trace-systeem om tabaksproducten te volgen
- vergunningen voor alle schakels in de toeleveringsketen
- strikte registratie- en administratieverplichtingen
- duidelijke strafbaarstellingen en sancties
- internationale samenwerking bij opsporing en vervolging

Het Protocol sluit aan bij Artikel 5.3 van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging. Dit artikel bepaalt dat volksgezondheidsbeleid moet worden beschermd tegen de commerciële belangen van de tabaksindustrie. Voor maatregelen tegen illegale handel betekent dit dat overheden transparant moeten zijn over contacten met de tabaksindustrie. Ook moeten zij voorkomen dat de industrie invloed krijgt op beleid, handhaving of controlesystemen. Nederland en de Europese Unie zijn partij bij dit Protocol. Daarmee zijn zij verplicht om maatregelen tegen illegale handel zo in te richten dat de tabaksindustrie daarop geen invloed heeft.

Track-and-trace werkt, maar alleen als het onafhankelijk is

Tot nu toe heeft enkel de systematische review van Davies et al. (2025) het wetenschappelijk onderzoek naar de maatregelen tegen illegale handel in kaart gebracht.¹³ Slechts vijf van de 21 geïnccludeerde studies waren van goede wetenschappelijke kwaliteit. Vier van deze vijf studies toonden aan dat track-and-trace (T&T) een effectieve manier is om illegale handel te beperken. Door producten te voorzien van een unieke identificatiecode kan de tabaksketen van productie tot verkooppunt beter worden gecontroleerd.¹³ Het helpt overheden ook te bepalen op welk punt legale producten illegaal worden.¹⁰

In de Europese Unie is het Europese T&T-systeem sinds 20 mei 2019 operationeel voor sigaretten en shag. Sinds 20 mei 2024 geldt dit systeem ook voor andere tabaksproducten. Binnen dit systeem moeten pakjes een unieke identificatiecode dragen en moeten marktdeelnemers (fabrikanten, distributeurs en winkeliers) bewegingen door de keten registreren. Deze gegevens worden opgeslagen bij onafhankelijke aanbieders en zijn toegankelijk voor autoriteiten van EU-lidstaten en de Europese Commissie voor handavingsdoeleinden.¹⁴ In Nederland heeft de Douane toegang tot dit systeem.

De onafhankelijkheid van T&T-systemen staat echter in andere landen onder druk. Codentify, een systeem dat wereldwijd werd gepromoot, bleek ontwikkeld door Philip Morris International. Dat is in strijd met het Protocol. Gallagher et al. (2020) toonden aan dat de industrie ook na de overname van Codentify door het nieuw opgerichte bedrijf Inexto nog steeds betrokken bleef. Hierdoor wist de industrie invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van T&T-systemen.¹⁵ De conclusie van de wetenschappers is dat T&T effectief kan zijn, mits het systeem onafhankelijk is en door de overheid wordt gefinancierd. Paraje et al. (2022) benadrukken dat T&T-systemen pas echt krachtig worden wanneer landen internationaal samenwerken en informatie delen. Als meer landen hun systemen koppelen, kan T&T wereldwijd effectief functioneren. Wanneer landen daarentegen eigen, losstaande systemen gebruiken, of systemen gebruiken die banden met de tabaksindustrie hebben, verliest T&T een groot deel van zijn effectiviteit. Het internationaal afstemmen van systemen en het behouden van onafhankelijkheid zijn daarmee essentiële randvoorwaarden voor een sluitend controlesysteem.

Een belangrijke aanvullende maatregel is het opleggen van boetes, zoals inbeslagnamevergoedingen, bij illegaal aangetroffen tabaksproducten. Deze kunnen worden

opgelegd aan partijen in de toeleveringsketen om hen financieel verantwoordelijk te houden en illegale handel te ontmoedigen. Door het ontbreken van betrouwbare methoden was het eerder lastig om verantwoordelijkheid vast te stellen. Met T&T-systemen en internationale gegevensuitwisseling kan de herkomst van producten nu beter worden bepaald, waardoor gericht kan worden gehandhaafd en gesanctioneerd.⁷

Memorandum of Understanding

Ook in Nederland is aandacht nodig voor de relatie tussen overheid en tabaksindustrie bij de bestrijding van illegale handel. De Douane sloot in 2011 een Memorandum of Understanding (MoU) met organisaties uit de tabaksindustrie over de bestrijding van smokkel en illegale handel in tabaksproducten.¹⁶ In 2025 werd de tekst van deze overeenkomst openbaar gemaakt. Uit de overeenkomst blijkt dat de Douane en de tabaksindustrie informatie uitwisselen en periodiek overleg voeren. Dit roept vragen op over de verenigbaarheid met Artikel 5.3 van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging en met het uitgangspunt dat maatregelen tegen illegale handel onafhankelijk van de tabaksindustrie moeten zijn.

Vanuit het oogpunt van onafhankelijkheid ligt het daarom voor de hand om zulke samenwerkingen kritisch te evalueren, te beperken tot strikt noodzakelijke contacten en volledig transparant te maken.

Versterken van toezicht en handhaving

Een belangrijke maatregel is het verder beperken van de mogelijkheden om nicotineproducten via sociale media te promoten. Online platforms worden regelmatig gebruikt om gebruikers in contact te brengen met illegale aanbieders, bijvoorbeeld via advertenties, influencers of besloten online groepen.¹⁷ Door strengere handhaving op digitale marketing en door sociale mediaplatforms actief verantwoordelijk te houden voor het verwijderen van dergelijke content, kan de online zichtbaarheid van illegale nicotineproducten worden verminderd.

Daarnaast is een strengere aanpak van illegale verkopers noodzakelijk.¹² Dit betreft zowel winkels die producten verkopen die niet aan de wettelijke eisen voldoen als straatdealers en andere informele aanbieders. Gerichte controles, hogere boetes en strengere sancties kunnen de aantrekkelijkheid van illegale handel verkleinen. Ook kan een nauwere samenwerking tussen toezichthouders, gemeenten, douane en politie bijdragen aan een effectievere opsporing en handhaving.

Ten slotte kunnen uitgebreidere grenscontroles helpen om de invoer van verboden of niet-toegelaten nicotineproducten tegen te gaan. Producten die in Nederland niet verkocht mogen worden, kunnen via buitenlandse aanbieders of particuliere invoer alsnog op de Nederlandse markt terechtkomen. Door de capaciteit voor douanecontroles te vergroten en risicovolle zendingen gericht te inspecteren, kunnen dergelijke producten vaker worden onderschept voordat zij de consument bereiken.

Aanvullende inzichten uit casestudies

De systematische review van Davies et al. beoordeelde ook 16 casestudies.¹³ Hoewel deze niet aan de kwaliteitscriteria voldeden, wezen ze wel op belangrijke voorwaarden voor effectieve interventies: het voortdurend vernieuwen van handhavings- en volgsystemen, het vermijden van industrie-invloed, het versterken van belasting- en governancestructuren, het investeren in handhavingscapaciteit, aandacht voor de hele toeleveringsketen, het combineren van aanbodgerichte maatregelen met communicatiecampagnes en handhaving aan de vraagkant, bijvoorbeeld gericht op online verkoop, sociale media en informele verkoopkanalen.¹³

Complexiteit in de praktijk

Het aanpakken van illegale handel in nicotineproducten blijft complex. Maatregelen bestaan vaak uit meerdere onderdelen die elkaar beïnvloeden en zich richten op verschillende schakels in de keten, zoals producenten, smokkelaars en verkopers. Wat effectief is, verschilt per land of regio. Dit komt omdat de aard van de illegale handel en de lokale omstandigheden sterk uiteenlopen. Daarom vraagt elke aanpak om maatwerk en nauwe samenwerking tussen betrokken partijen.

Ook het onderzoeken van maatregelen is een uitdaging. Maatregelen lopen vaak door elkaar, veranderen in de tijd en worden in verschillende contexten toegepast. Hierdoor is het moeilijk om hun afzonderlijke effect te meten. Dit verklaart waarom er maar weinig sterke evaluatiestudies beschikbaar zijn. Bovendien is de bestaande literatuur heterogeen, wat het trekken van harde conclusies verder bemoeilijkt.

De rol van de tabaksindustrie

In dit hoofdstuk bespreken we de rol die de industrie zelf speelt in het aanzwengelen, in stand houden of doen groeien van illegale handel. Verder gaan we in op het 'onderzoek' van de industrie en de argumentatie die de industrie gebruikt op dit thema.

Hoewel de tabaksindustrie zich vaak fel tegen illegale handel lijkt te keren, blijkt dat zij hier in de loop van de geschiedenis zelf een aanzienlijke rol in heeft gespeeld.¹⁸ Vanaf het einde van de jaren negentig kwamen interne documenten naar buiten waaruit bleek dat het faciliteren van smokkel van eigen producten al tientallen jaren onderdeel was van de bedrijfsstrategie. Met zulke illegale handel probeerden tabaksfabrikanten bijvoorbeeld na de val van de Sovjet-Unie in Oost-Europese landen de markt te veroveren.^{1,2} Zo belandde naar schatting een derde van de wereldwijde sigarettenexport op de illegale markt.¹⁹

Een veelgebruikte tactiek was het overproduceren in bepaalde markten en het daarmee vervolgens overspoelen van andere markten, terwijl de industrie wist dat overtollige producten uiteindelijk in de illegale handel zouden terechtkomen.^{20,21} Van 2004 tot 2010 hebben de vier grootste internationale tabaksbedrijven miljarden dollars aan boetes en schikkingen betaald in rechtszaken over sigarettensmokkel in Europa en Canada.^{21,22}

Sindsdien zijn controles in Europa aangescherpt, waardoor het lastiger is geworden om tabaksproducten naar deze regio te smokkelen.²³ Toch zijn wereldwijd nog steeds 60% tot 70% van de in beslag genomen sigaretten afkomstig uit legale tabaksfabrieken.^{20,24,25}

In 2021 onderzocht de internationale journalistieke organisatie Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) de illegale handel van nicotineproducten in West-Afrika. Daaruit bleek dat grootschalige smokkel plaatsvindt door tabaksfabrikanten British American Tobacco (BAT) en Imperial Brands. Deze bedrijven richten zich bewust op conflictgebieden, zoals Mali, waar extremistische opstanden plaatsvinden. Sigaretten worden daar verspreid met behulp van lokale machthebbers, waardoor de illegale handel indirect bijdraagt aan de financiering van de gewapende groepen die verantwoordelijk zijn voor ernstige mensenrechtenschendingen.²³

Waarom werkt de industrie mee aan illegale handel?

Illegale handel in nicotineproducten biedt de tabaksindustrie veel voordelen:

- De tabaksindustrie krijgt betaald wanneer het product verkocht wordt aan de distributeur. Of het daarna de illegale handel in gaat of op de legale manier verkocht wordt, maakt voor de inkomsten van de industrie niet uit. Ook aan illegaal verkochte producten kan de industrie dus verdienen.²⁵
- Door smokkel wordt de prijs lager. Er wordt immers geen of minder belasting afgedragen. Dit weerhoudt mensen ervan om te stoppen. Dit vergroot vervolgens de verkoop, voornamelijk bij jonge mensen en mensen met minder geld. Juist dat zijn voor de industrie interessante doelgroepen.²⁵
- Illegale verkoop van nicotineproducten ondermijnt tabaksontmoedigende maatregelen die de volksgezondheid beschermen. Denk hierbij aan het

verbod op zeer verslavende nicotineproducten (zoals e-sigaretten met een smaakje), verpakkingsmaatregelen en minimumleeftijd.²⁵ Producten worden hierdoor aantrekkelijker en gemakkelijker verkrijgbaar.

- De industrie gebruikt smokkel als een strategie om de markt te betreden. Op plekken waar de import van producten beperkt is of waar de accijnzen hoog zijn, smokkelde de industrie tabaksproducten binnen om deze te omzeilen. Door goedkope sigaretten van eigen merk op deze manier te introduceren kan een fabrikant snel marktaandeel krijgen ten koste van de concurrenten.^{18,22,25}
- Tot slot gebruikt de industrie illegale handel als 'bewijs' dat anti-tabaksmaatregelen de illegale handel vergroten en dus het tegenovergestelde bereiken dan beoogd.^{18,25} Met dit argument probeert de tabaksindustrie de media, wetenschap en de politiek te beïnvloeden.¹⁸

Hoe beïnvloedt de tabaksindustrie het debat over illegale handel?

De tabaksindustrie heeft dus historisch gezien zelf een actieve rol gespeeld in de illegale handel van sigaretten. Daarnaast beïnvloedt de industrie het debat over illegale handel op verschillende manieren (ook in Nederland). Hieronder geven we enkele voorbeelden:

- **De tabaksindustrie financiert en verspreidt onderzoek naar illegale handel**

Uit onderzoek van Gallagher et al. blijkt dat de tabaksindustrie onderzoek laat uitvoeren naar de omvang van illegale handel om daarmee beleidsmakers te beïnvloeden. Deze onderzoeken worden vaak uitgevoerd door externe onderzoeks- en adviesbureaus. De schattingen van de omvang van illegale handel in deze studies liggen echter vaak hoger dan de schattingen die afkomstig zijn uit onafhankelijke studies. Hoewel de industrie de schattingen vaak baseert op methoden die beschreven zijn in het kader '*Hoe wordt illegale handel gemeten?*', wordt de gebruikte methodologie vaak niet goed beschreven of zijn de steekproeven niet representatief genoeg. Ook worden resultaten veelal slechts selectief gepresenteerd of op een misleidende manier weergegeven, waardoor de omvang van de illegale handel groter lijkt dan hij is. Volgens Gallagher et al. dienen deze onderzoeken vooral als ondersteuning van lobby- en publiciteitsactiviteiten van de tabaksindustrie tegen effectief tabaksontmoedigingsbeleid.²⁶ De industrie financiert veel van dit soort studies. Zo bleek uit een Canadese overzichtsstudie van Smith et al. dat er bij 42% van de onderzochte studies directe of indirecte

banden waren met de tabaksindustrie. De externe partijen die indirect betrokken zijn bij de tabaksindustrie waren bijvoorbeeld adviesbureaus en brancheorganisaties.²⁷

- **De tabaksindustrie voorziet de media van cijfers over illegale handel**

Uit Brits onderzoek bleek dat de tabaksindustrie via krantenberichten invloed probeerde uit te oefenen op het debat rondom illegale handel. Het onderzoek van Evan-Reeves et al. concludeert dat de tabaksindustrie bewust derde partijen (zoals belangenorganisaties) gebruikte om via mediaberichtgeving over illegale handel twijfel te zaaien over tabaksmaatregelen, zoals het invoeren van generieke verpakkingen voor tabaksproducten.²⁸ Volgens de industrie zou deze maatregel leiden tot een toename van illegale handel. Opvallend aan deze media-uitingen was dat in artikelen voornamelijk werd gefocust op namaaksigaretten en veel minder op de illegale handel van smokkelsigaretten, waarvan bekend is dat de tabaksindustrie daar zelf bij betrokken is. Volgens de auteurs vormen namaaksigaretten echter een beperkt deel van de totale illegale tabakshandel.²⁸

- **De tabaksindustrie probeert controle te houden over anti-smokkelmaatregelen**

Onderzoek van Gilmore et al. toonde aan dat de industrie probeerde invloed te houden op het track-and-trace-systeem dat landen gebruiken om illegale handel tegen te gaan. Zij doet dit door de inzet van eigen technologieën zoals Codentify van Philip Morris International (PMI) te promoten. Via schijnbaar onafhankelijke bedrijven en frontorganisaties^a probeerden tabaksfabrikanten overheden ervan te overtuigen dit track-and-trace-systeem te gebruiken (zie ook eerder in deze factsheet). De tabaksindustrie probeert zichzelf hiermee bij overheden te profileren als een partner in de bestrijding van illegale handel.¹⁴ Een andere manier waarop de industrie controle op de gebruikte systemen probeert te houden is door geld te doneren aan organisaties die internationale handel monitoren en daarbinnen wetgeving handhaven. Voorbeelden van zulke organisaties zijn het European Anti-Fraud Office (OLAF), het UN Office on Drugs and Crime (UNODC) en Interpol. In het verlengde daarvan heeft de tabaksindustrie ook trainingen gegeven aan wetshandhavers over de hele wereld. Zo heeft PMI in 2019 6.000 wetshandhavers getraind in 23 landen.²⁹

^a Frontorganisaties zijn ogenschijnlijk onafhankelijke organisaties die in werkelijkheid onderdeel zijn van een andere organisatie. Denk hierbij aan belangenorganisaties voor gebruikers, die in werkelijkheid door de industrie beheerd worden.

Illegale handel in Nederland

In de vorige hoofdstukken beschreven we de illegale handel van nicotineproducten vanuit een wereldwijd wetenschappelijk perspectief. In dit hoofdstuk beschrijven we de beschikbare kennis over de illegale handel in nicotineproducten in Nederland.

In Nederland is er veel aandacht voor de illegale handel van tabaks- en nicotineproducten. Nederland heeft binnen Europa een sterk tabaksontmoedigingsbeleid. In tegenstelling tot andere landen mogen bijvoorbeeld nicotinezakjes en e-sigaretten (vapes) met een andere smaak dan tabak niet verkocht worden. Ook zijn de prijzen van tabaksproducten relatief hoog. Een deel van de gebruikers van nicotineproducten koopt daarom producten uit een illegale bron. Deze illegale handel in tabaks- en nicotineproducten in Nederland ontwikkelt zich snel en is voor handhavers vaak een uitdaging.

Het grootste deel van de tabaksimport verloopt legaal. In 2025 steeg de totale importwaarde van legale tabak met ruim 6%. Het grootste deel van de legaal ingevoerde tabak kwam uit Litouwen. Litouwen is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een belangrijk productie- en distributiecentrum voor sigaretten binnen de EU. Ook komt veel tabak uit fabrieken in Duitsland en Polen (hier zijn onder andere grote fabrieken gevestigd van Philip Morris³⁰, British American Tobacco³¹, Imperial Tobacco³² en Japan Tobacco International²⁸).³³

Het aandeel rokers dat tabak uit het buitenland haalt stijgt

Consumenten mogen binnen wettelijke kaders zelf tabak meenemen uit het buitenland. Personen van 17 jaar en ouder mogen binnen de Europese Unie tot 800 sigaretten, 200 sigaren, 1 kilo kerftabak en 400 cigarillo's voor eigen gebruik meenemen. Voor reizigers vanuit buiten de Europese Unie gelden lagere maxima, zoals 200 sigaretten of 50 sigaren. Wie meer meeneemt, moet kunnen aantonen dat het voor eigen gebruik is. Wanneer diegene dat niet kan bewijzen, moet hij of zij extra belasting betalen, of neemt de Douane de tabak in beslag.³⁴ Ook e-sigaretten mogen alleen voor eigen gebruik worden meegenomen vanuit het buitenland.

Uit de Leefstijlmonitor blijkt dat het aandeel rokers dat in de afgelopen twaalf maanden tabak over de grens kocht, steeg van 31% in 2020 naar 54% in 2024.³⁵ Het aandeel rokers dat 'altijd' tabak koopt in het buitenland is zelfs verdrievoudigd van bijna 2% tot 6%. Dit soort aankopen zijn op zichzelf niet illegaal, zolang de hoeveelheden die men invoert voor eigen gebruik de toegestane grens niet overschrijdt. Doordat meer mensen tabak in het buitenland

kopen wordt het wel moeilijker om zicht te houden op de totale tabaksconsumptie in Nederland.

De omvang van de illegale markt voor e-sigaretten is groot

Een onafhankelijk onderzoek van Bureau Beke uit 2025 schat dat consumenten in Nederland jaarlijks ongeveer 280 miljoen euro uitgeven aan e-sigaretten, waarvan 257 miljoen euro illegaal wordt gekocht.³⁶ De (illegale) e-sigaretten met een smaakje komen vooral uit China. Ook in Oost-Europa groeit het aantal illegale fabrieken voor e-sigaretten. Deze ontwikkelingen laten zien dat de markt zich snel aanpast aan nieuwe regels en dat illegale handel een steeds belangrijkere rol speelt binnen tabaksontmoediging.³⁶

Sinds 1 januari 2024 geldt er een verbod op de verkoop van e-sigaretten met andere smaken dan tabak. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) mag deze producten sinds 2025 in beslag nemen in winkels wanneer de e-sigaretten voor de verkoop bestemd zijn. In de eerste helft van 2025 nam de NVWA bijna 235.000 e-sigaretten met een smaakje en ruim 70.000 smaakaccessoires in beslag. Toch blijkt handhaving lastig. Winkeliers mogen e-sigaretten met een smaakje wel bezitten voor eigen gebruik. Ook verstoppert sommige winkeliers voor de verkoop bedoelde e-sigaretten ergens in hun winkel. Van de 701 winkels die de NVWA tussen juli 2024 en juli 2025 controleerde, beging 42% een overtreding. Bij 72 van de 125 winkels waar een testaankoop werd gedaan, lukte het de inspecteur om een e-sigaret met een smaakje te kopen. Ook online blijft de handel groot. Tot juli 2025 verwijderde de NVWA 730 advertenties voor verboden producten van sociale media en verkoopplatformen, en haalde één verkoopplatform op basis van NVWA-instructies bijna 1.500 advertenties offline.³⁷

Jongeren verkrijgen massaal e-sigaretten met een smaakje

Uit de Scholierenmonitor blijkt dat in 2023 14% van de jongeren in Nederland (12 t/m 16 jaar) de afgelopen maand een e-sigaret had gebruikt.³⁸ Hoewel 82% van de jongeren wist dat de verkoop van e-sigaretten met een andere smaak dan tabak verboden is, gebruikte 85% van de maandelijkse gebruikers toch zulke e-sigaretten met een andere smaak dan tabak. Deze jongeren kochten deze producten vooral in tabaks- of e-sigarettenwinkels (28%) of via vrienden of bekenden (26%). Minderjarigen verkregen vapes voor het grootste deel via vrienden of bekenden (30%).³⁹ Uit de Scholierenmonitor bleek tot slot dat 44% van de 12- tot 16-jarigen die een e-sigaret gebruiken zelf nooit e-sigaretten koopt. Een kwart gaf aan ze meestal online te kopen, bijvoorbeeld via Snapchat.³⁸

De rol van de tabaksindustrie in Nederland

Zoals eerder beschreven, geven onderzoeken die door de industrie uitgevoerd zijn vaak een hogere schatting van de omvang van de illegale handel dan onafhankelijke onderzoeken.²⁶ Ook in Nederland voert de tabaksindustrie onderzoek uit om een inschatting te maken van de omvang van de illegale handel in tabaksproducten (Smokkelmonitor).⁴⁰ De Vereniging van Sigaretten- en Kerftabakfabrikanten (VSK) laat bijvoorbeeld vier keer per jaar onderzoek uitvoeren. Zij gebruiken twee vormen van onderzoek:

- Consumenten registreren vrijwillig drie weken lang hun verpakkingen
- Een onderzoeksbureau analyseert gevonden lege pakjes in het straatbeeld (*empty pack survey*)

In beide vormen van onderzoek rijst de vraag hoe representatief de data zijn. Zo is onduidelijk hoe de consumenten die hun verpakkingen registreren geworven zijn en hoe gewaarborgd wordt dat zij eerlijk antwoorden. In het pakjesraaponderzoek worden de pakjes sigaretten vooral geraapt in grote steden en voor een groot deel in grenssteden. De rapportages vergelijken verder vooral buitenlandse met binnenlandse pakjes. Hierdoor is het niet duidelijk welk deel van de buitenlandse pakjes legaal of illegaal ingevoerd zijn. Het kopen van tabak voor eigen gebruik in het buitenland is namelijk niet illegaal als dit binnen de regels gebeurt.

Conclusies

In deze factsheet beschreven we de wetenschappelijke en grijze literatuur over de illegale handel in nicotineproducten. Illegale handel is onder andere de smokkel van nicotineproducten en de verkoop van nicotineproducten die verboden zijn. Het in het buitenland kopen van nicotineproducten en meenemen naar Nederland voor eigen gebruik is toegestaan en valt niet onder illegale handel.

Het is een uitdaging om de omvang van de illegale handel in tabaks- en nicotineproducten betrouwbaar vast te stellen. De handelsketens zijn complex, landen verschillen sterk in hun regelgeving en aanbieders verhandelen illegale producten steeds vaker via online en informele kanalen.

Het beschikbare onderzoek richt zich vooral op traditionele tabaksproducten, zoals sigaretten en shag. Over de illegale handel in e-sigaretten (vapes), nicotinezakjes en andere nicotineproducten is veel minder bekend. De overheid zou er daarom goed aan doen om te investeren in het onafhankelijk monitoren en onderzoeken van distributie- en verkoopkanalen van alle productgroepen. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de tabaksindustrie geen enkele invloed mag hebben op dit soort monitoring en onderzoek.

Track-and-trace-systemen monitoren de handel in nicotineproducten. Zij lijken een effectief middel om illegale handelsstromen zichtbaar te maken en te achterhalen waar producten uit de legale keten verdwijnen. Zo'n

systeem werkt alleen goed als onafhankelijke partijen het ontwikkelen, uitvoeren en controleren. Het is cruciaal dat dit gebeurt zonder invloed van de tabaksindustrie. De industrie is immers zelf decennialang actief betrokken geweest bij de smokkel van sigaretten. Daarnaast probeert zij invloed uit te oefenen op de maatregelen tegen de illegale handel. Zij gebruikt de dreiging van illegale handel als argument tegen tabaksontmoedigende beleidsmaatregelen.

Dit alles vraagt om een samenhangende en onafhankelijke aanpak:

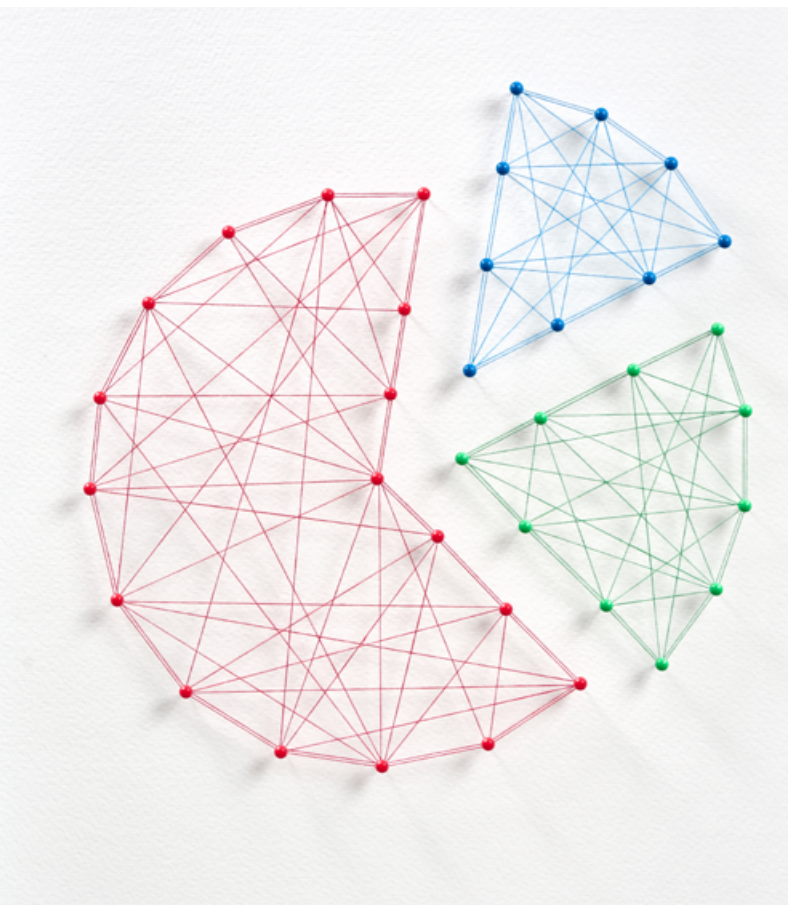
- Monitor en onderzoek de illegale handel in nicotineproducten.
- Versterk track-and-trace en internationale gegevens-uitwisseling. Illegale grensoverschrijdende handel kan enkel in internationaal verband effectief worden aangepakt.
- Investeer in toezicht en handhaving. Pak hierbij illegale fysieke én online verkoopkanalen aan en vergroot bij handhaving de kennis over nieuwe nicotineproducten.
- Beperk contacten met de tabaksindustrie tot wat strikt noodzakelijk is. Maak deze contacten volledig transparant en toets bestaande samenwerkingsafspraken kritisch aan Artikel 5.3 van het WHO-Kaderverdrag.

Een effectieve aanpak van illegale handel vereist dus sterke onafhankelijke monitoring, gerichte handhaving en intensieve internationale samenwerking, buiten de invloedssfeer van de tabaksindustrie.

- Gilmore AB, McKee M. Moving East: how the transnational tobacco industry gained entry to the emerging markets of the former Soviet Union—part I: establishing cigarette imports. *Tob Control*. 2004;13(2):143-150. doi:10.1136/TC.2003.005108
- Gilmore AB, McKee M. Moving East: how the transnational tobacco industry gained entry to the emerging markets of the former Soviet Union—part II: an overview of priorities and tactics used to establish a manufacturing presence. *Tob Control*. 2004;13(2):151-160. doi:10.1136/TC.2003.005207
- University of Bath. Illicit Tobacco Trade - Tobacco Tactics. 2021. Accessed May 14, 2026. <https://www.tobaccotactics.org/article/illicit-tobacco-trade/>
- Joossens L, Raw M. From cigarette smuggling to illicit tobacco trade. *Tob Control*. 2012;21(2):230-234. doi:10.1136/tobaccocontrol-2011-050205
- World Health Organization. *WHO Framework Convention on Tobacco Control*. 2003.
- European Commission. Contraband and counterfeit cigarettes: frequently asked questions. 2010. Accessed June 11, 2026. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/memo_10_334
- Goodchild M, Paul J, Iglesias R, Bouw A, Perucic AM. Potential impact of eliminating illicit trade in cigarettes: A demand-side perspective. *Tob Control*. 2022;31(1):57-64. doi:10.1136/tobaccocontrol-2020-055980
- Abdullah SM, Siddiqi Z, Huque R, Kanaan M, Siddiqi K. The Extent of Illicit Tobacco Trade in Low- and Middle-Income Countries—A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nicotine and Tobacco Research*. 2025;27(10):1673-1683. doi:10.1093/ntr/ntaf070
- Kenkel D, Phillips G. Illegal markets for cigarettes and e-cigarettes. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2026;123(33). doi:10.1073/pnas.2512084122
- Paraje G, Stoklosa M, Blecher E. Illicit trade in tobacco products: recent trends and coming challenges. *Tob Control*. 2022;31(2):257-262. doi:10.1136/tobaccocontrol-2021-056557
- World Health Organization. *Protocol to Eliminate Illicit Trade in Tobacco Products*. 2013.
- World Health Organization. *Protocol to Eliminate Illicit Trade in Tobacco Products*. 2022. Accessed September 2, 2026. <https://fctc.who.int/resources/publications/m/item/brochure-protocol-to-eliminate-illicit-trade-in-tobacco-products>
- Davies N, Bogdanovica I, Bains M, Jayes L, Langley TE. Global rapid review of interventions to tackle the harms of illicit tobacco. *Tob Control*. 2025;34(4):513-522. doi:10.1136/tc-2024-058728
- Gilmore AB, Gallagher AWA, Rowell A. Tobacco industry's elaborate attempts to control a global track and trace system and fundamentally undermine the Illicit Trade Protocol. *Tob Control*. 2018;28(2):127. doi:10.1136/TOBACCOCONTROL-2017-054191
- Gallagher AWA, Gilmore AB, Eads M. Tracking and tracing the tobacco industry: potential tobacco industry influence over the EU's system for tobacco traceability and security features. *Tob Control*. 2020;29(e1):e56-e62. doi:10.1136/TOBACCOCONTROL-2019-055094
- Rijksoverheid. Overzicht contacten met tabaksindustrie 2025. January 1, 2025. Accessed September 2, 2026. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/01/01/overzicht-contacten-met-tabaksindustrie-2025>
- World Health Organization. *Manipulation and Marketing Strategies Used by Tobacco and Nicotine Industries to Promote Their Products*. 2025. Accessed September 1, 2026. <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/tobacco-hq/infosheet-marketing.pdf>
- Ulucanlar S, Fooks GJ, Gilmore AB. The Policy Dystopia Model: An Interpretive Analysis of Tobacco Industry Political Activity. *PLoS Med*. 2016;13(9):1-21. doi:10.1371/journal.pmed.1002125
- University of Bath. Understanding illicit tobacco. Accessed June 11, 2026. <https://www.bath.ac.uk/case-studies/understanding-illicit-tobacco/>
- Global Center for Good Governance in Tobacco Control. Why the Tobacco Industry Must Pay: Ten Categories of Harm Why make the tobacco industry pay? Published online March 2026. Accessed July 30, 2026. https://files.ggtc.world/uploads/2026-03-25/13-02-28-227474/Why_Tobacco_Industry_Must_Pay.pdf
- World Health Organization. *Tobacco Industry: Decades of Deception and Duplicity*. 2019. Accessed July 30, 2026. <https://applications.emro.who.int/docs/FS-TFI-198-2019-EN.pdf>
- World Health Organization Eastern Mediterranean Region. Illicit trade increases tobacco use. Accessed June 11, 2026. <https://www.emro.who.int/noncommunicable-diseases/highlights/illicit-trade-increases-tobacco-use.html>
- OCCRP. British American Tobacco Fights Dirty In West Africa. February 21, 2021. Accessed August 4, 2026. <https://www.occrp.org/en/investigation/british-american-tobacco-fights-dirty-in-west-africa>
- World Customs Organization. *Illicit Trade Report 2016*. 2016. Accessed June 11, 2026. https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2016_en.pdf?db=web

-
25. University of Bath. Tobacco Smuggling - Tobacco Tactics. 2021. Accessed June 11, 2026. <https://www.tobaccotactics.org/article/Tobacco-Smuggling/>
 26. Gallagher AWA, Evans-Reeves KA, Hatchard JL, Gilmore AB. Tobacco industry data on illicit tobacco trade: A systematic review of existing assessments. *Tob Control*. 2019;28(3):334-345. doi:10.1136/tobaccocontrol-2018-054295
 27. Smith J, Thompson S, Lee K. 'Both Sides of the Argument'? A critical review of existing evidence on the illicit trade in tobacco products in Canada. *Tob Control*. 2019;28(e2):E141-E147. doi:10.1136/tobaccocontrol-2018-054687
 28. Evans-Reeves K, Hatchard J, Rowell A, Gilmore AB. Illicit tobacco trade is "booming": UK newspaper coverage of data funded by transnational tobacco companies. *Tob Control*. 2020;29(e1):E78-E86. doi:10.1136/tobaccocontrol-2018-054902
 29. University of Bath. Illicit Tobacco Trade - Tobacco Tactics. April 27, 2021. Accessed August 3, 2026. <https://www.tobaccotactics.org/article/illicit-tobacco-trade/>
 30. Poland I PMI. Accessed July 29, 2026. <https://www.pmi.com/markets/poland/en/overview>
 31. British American Tobacco - Poland. Accessed July 29, 2026. <https://www.bat.com/contact-us/global-directory/poland>
 32. Strona główna - Imperial Tobacco. Accessed July 29, 2026. <https://imperial-tobacco.pl/>
 33. Jukema G, Ramaekers P. De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband – editie 2021. 2021;1:1-126. <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2021/03/agricultural-exports-staying-rooted>
 34. Douane Nederland. Sigaretten of tabak meenemen uit het buitenland. 2025. Accessed June 11, 2026. <https://www.douane.nl/onderwerpen/reizen-en-vakantie/aankopen-uit-het-buitenland/sigaretten-of-tabak/>
 35. Trimbos-instituut i.s.m. RIVM en CBS. *LSM-A Middelen/Leefstijlmonitor*. 2025. Accessed June 15, 2026. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2026/17/aankoop-tabaksproducten-door-rokers-in-het-buitenland>
 36. Berger E, Derksen E, Dinnissen C, van Esseveldt J. *Donkere Wolken. Een Eerste Verkenning van Illegale Vapehandel in Nederland*. 2025.
 37. NVWA. *Inspectieresultaten smaakjesverbod en illegale handel: juli 2024 – juli 2025*. 2025. <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/roken-drinken/roken-en-tabak/inspectieresultaten/2025/smaakjesverbod-en-illegale-handel>
 38. Rombouts M, Morren K, van Dorsselaer S, Tuithof M, Monshouwer K. Peilstationsonderzoek Scholieren 2023. Vape, snus en waterpijp. Accessed June 11, 2026. <https://cijfers.trimbos.nl/scholierenmonitor/vape-snus-en-waterpijp/vape-esigaret/>
 39. Van Dijk W, Bommelé J, Croes E, Van Dorsselaer S, Garritsen H, Willemsen M. Kennis en gebruikspatronen onder jongeren en jongvolwassenen die vpen. 2026. <https://www.trimbos.nl/kennisbank/tri-64-046-kennis-en-gebruikspatronen-onder-jongeren-en-jongvolwassenen-die-vapen/>
 40. Nationale Smokkel Monitor. Wetenschappelijk onderzoek. Accessed June 22, 2026. <https://smokkelmonitor.nl/onderzoek/>

EN NU VERDER...

Wil je meer weten over dit thema? Lees dan ook onderstaande kennisproducten:

- [Aanbod van Tabak in Verkooppunten in Nederland](#)
- [Tobacco Industry Interference Index 2025](#)
- [Factsheet: Effecten van accijns en prijs op het gebruik van tabaksproducten](#)

Wij gaan ook verder...

Ook de komende jaren gaan we door met het beschrijven van het huidige en toekomstige tabaksbeleid in Nederland. Wij publiceren met regelmaat factsheets over uiteenlopende thema's binnen tabaksontmoediging. Je kunt deze factsheets vinden op onze website via: trimbos.nl/kennisbank

Heb je vragen over deze factsheet? Neem dan contact op met Jeroen Bommelé (jbommele@trimbos.nl).

Colofon

Trimbos-instituut

Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00

Auteurs

*Judith Delemarre-Edens, Willeke van Dijk, Eefje Willemse, Petra Hopman,
Marieke van Aerde en Jeroen Bommelé*

Met dank aan

Corné van Walbeek, Inge Meex en Marc Willemsen

Financiering

Deze factsheet is gemaakt in opdracht van de Gezondheidsfondsen voor Rookvrij.

Vormgeving

The Creative Hub

Beeld

Gettyimages.nl

Artikelnummer

TRI-64-068

© 2026, Trimbos-instituut, Utrecht

Copyright Trimbos-instituut

*Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten is toegestaan,
mits met de juiste bronvermelding.*

Ikstopnu.nl

biedt informatie, advies
en motivatie bij stoppen
met roken en vaperen